

kako znamo, da je još g. 1372. Dobra, kći pok. Nikolića i udovica Matka Draživojevića, ostavila crkvi neku zemlju. Spomenuta reformacija bi ukinuta za mletačkog gospodstva 16. siječnja g. 1430. (poglavlje 149. zbirke reformacije), a pitanje je, da li se baš i prije poštovala.

Prirodno je, da su seljaci svoje zemljište većinom sami obrađivali. I ostali posjednici obrađivali su katkada zemlje u svojoj režiji, unajmljujući radnike, koji će im raditi za nadnicu ili ugovorenu neku svotu. Općina, knez, crkva i privatnici davali su, također zemljište drugome na obrađivanje. Knez je po odluci prokuratora sv. Marka to i morao, jer nije smio sam obrađivati zemljište. Kad se zemljište davalo drugome na obrađivanje, s njime se sklapao o tome ugovor. Ovi su ugovori skroz privatno-pravne naravi. Kmetstva u nijednoj formi u Korčuli do g. 1420. nije bilo. Seljaci su bili potpuno slobodni ljudi. Zemljište su primali od drugog na obrađivanje ne samo seljaci već i plemići, svećenici i razni zanatlije. Stoka se također davala drugome na čuvanje i gojenje. Stoku su primali na odgoj samo pastiri, a i tu se sklapao ugovor. U statutu ima nekoliko odredaba o davanju zemljišta na obrađivanje i stoke na čuvanje, a u notarijalnim knjigama sačuvalo se dosta agrarnih ugovora, tako da smo dobro upućeni u agrarne prilike tadašnjeg vremena. Dati zemlju na obrađivanje zove se latinskim nazivom *allocare* ili *dare ad platandum*, *dare ad laborandum*, *dare ad pastinundum*; onaj, koji obrađuje zemlju, naziva se *laborator*, a rjeđe *colonus* ili *conductor*; onaj, koji daje zemlju, jest *locator*. Davaju se na obrađivanje zemlje, koje treba tek iskrčiti i zasaditi vinogradom ili voćnjakom, ili pak skupa i s lozom i voćnjakom, već uređeni vinogradi, zapušteni vinogradi, oranice i vrtovi.

Najprije ćemo govoriti o agrarnim ugovorima, koji se tiču privatnih zemljišta. To su vrlo raznovrsni ugovori. Zatim ćemo govoriti o općinskim, kneževskim i crkvenim zemljama.

Agrarni ugovori o zasađivanju vinograda na iskrčenom zemljištu. Prvo ćemo se pozabaviti onom zemljom, koju treba

²² Prema onome, što smo u odlomku o statutu govorili, datiranje Mažuranića i Strohala, koji vele, da se to zbilo g. 1426., ne mora biti točno (Mažuranić: Prinosi I. p. 139; Strohal: Otkupno pravo kod starih Hrvata. Rad Jug. akademije 189. p. 36—37).